

Dato: 31.10.2025

Vår ref:

Deres ref:

Innspill til arbeidet med handlingsplanen for kvensk språk

Den norske kirke takker for muligheten til å gi innspill til regjeringens arbeid med en handlingsplan for kvensk språk. Dette er et viktig arbeid som vi er glad for å kunne ta del i.

Innledning: Overordnede perspektiver

Språk utgjør en kjerne i menneskers identitet og tilhørighet. Språket er ikke bare et kommunikasjonsmiddel, men knytter oss til fellesskap, tradisjoner og historie med bånd til generasjonene før oss. Språk utgjør en viktig del en del av menneskers kulturelle integritet og verdighet. I et trosperspektiv kan morsmålet forstås som en gudgitt gave og rett.

Sannhets- og forsoningskommisjonen (2023) har i sin sluttrapport dokumentert hvordan statens målrettede fornorskingspolitikk har satt kvensk språk og kultur i en svært utsatt posisjon i Norge. Politikken bidro til språktap, kulturell usynliggjøring og marginalisering med dyptgripende konsekvenser for kvener som individer og gruppe. Den norske kirke vil på denne bakgrunn peke på at norske myndigheter i dag har et stort ansvar for å føre en offensiv kvensk språk- og kulturpolitikk.

Den norske kirke er glad for at det offentlige oppgjøret med fornorskingspolitikken nå ledsages av en uttalt vilje til politikkendring for kvensk språk. Sannhets- og forsoningskommisjonen løfter språk som den andre av fem pilarer for tiltak for videre forsoning. Kommisjonens peker på behov for omfattende grep, og foreslår et sett av tiltak som samlet kan bidra til et reelt språkløft. Det er svært positivt at Stortinget gjennom sitt oppfølgingsvedtak i 2024 har startet oppfølging av flere av disse tiltakene og bedt regjeringen om en handlingsplan for kvensk språk. Det er etter Den norske kirkes mening viktig at handlingsplanen opprettholder ambisjonsnivået i kommisjonsrapporten. Den norske kirke oppfordrer departementet til å sikre at tiltakene sikres tilstrekkelig finansiering.

Sannhets- og forsoningskommisjonen har slått fast at en av grunnene til at fornorskingsprosessene fortsetter i dag, handler om manglende implementering av vedtatt politikk og lovverk. Det er derfor nødvendig å understreke at kvensk språkpolitikk har en menneskerettslig dimensjon som ikke kan velges bort.

Staten Norge er forpliktet til å beskytte og fremme kvensk som et nasjonalt minoritetsspråk i tråd med internasjonale konvensjoner og nasjonal lovgivning.

Generelle innspill til handlingsplanen

Den norske kirke ser på denne bakgrunn frem til en ambisiøs og rettighetsbasert handlingsplan for kvensk språk, der også kirken har en naturlig rolle. Den norske kirke har følgende generelle innspill til handlingsplanen:

- At handlingsplanen utformes ut fra ambisjonen om å øke antall kvenske språkbrukere, med et langsiktig mål om å løfte kvensk fra del II til del III i minoritetsspråkpakten
- At statusen for kvensk språk styrkes gjennom økt synlighet i det offentlige rom, på måter som bl.a. omfatter media, kulturlivet og kirken
- At kvenske språksentra og andre relevante aktører gis ansvar og finansiering for å skape kvenske språkarenaer som er synlige, relevante og tilstedeværende i hverdagen. Kirkerådet merker seg at Stortinget i sitt vedtak har vektlagt samarbeid mellom nasjonale og kvenske institusjoner. Etter vår mening hører Den norske kirke hører naturlig med her.
- At kapasiteten i kvenske tolke- og oversettelsestjenester styrkes. Dette er nødvendig for å øke bruken av kvensk, både i det offentlige og blant ulike sivilsamfunnsaktører som Den norske kirke
- At retten til kvenskundervisning gjøres individuell for kvenske barn i grunnskolen og at det gis mulighet for øvrige elever å delta i kvenskundervisning som andrespråk
- At det legges til rette for gjennomgående språkopplæring i kvensk fra barnehage til voksenopplæring med tilgang på relevante læremidler
- At det arbeides målrettet med utdanning og rekruttering gjennom årlige utdanningstilbud i kvensk fra bachelor til master, med relevante stipendordninger

Den norske kirkes særlige bidrag i arbeidet med å styrke kvensk språk

Den norske kirke har selv vært en aktør i fornorskingen av kvenene. Sannhet og forsoning utgjør derfor en viktig klangbunn for kirkens arbeid med å styrke kvensk kirkeliv i dag. Kirkemøtet erkjente i 2024 Den norske kirkes medvirkning i fornorskingspolitikken overfor samer, kvener/norskfinner og skogfinner, og uttrykte at kirken vil ta ansvar for å bidra til forsoning, tillitsbygging og gjenopprettelse av den uretten kirken har påført mennesker. Kirkerådets Handlingsplan for sannhet og

forsoning (2025-2027) inneholder flere relevante punkter, bl.a. om kompetanseheving i kvensk språk og kultur, synliggjøring og bruk av kvensk språk i kirkelivet og styrket organisering av kvensk kirkeliv gjennom opprettelse av et nasjonalt organ. Ikke minst det siste var et hovedspørsmål da Kirkerådet inviterte til konsultasjon om kvensk kirkeliv i Nordreisa september 2025. Konsultasjonen bekreftet inntrykket av at mange i det kvenske miljøet har forventninger til Den norske kirke som en aktør på feltet kvensk språk og kultur, og at det oppleves svært verdifullt for mange når kvensk språk og den kvenske kirkelige kulturarven anerkjennes og brukes i kirken, enten det er i kvenskpregede menigheter eller f.eks. i Oslo. Dette danner klangbunn for:

1. Statusheving og synliggjøring av kvensk språk

Et av områdene der Den norske kirke som landsdekkende folkekirke kan ha et viktig bidrag for revitaliseringen av kvensk språk, handler om synliggjøring og statusheving av kvensk språk lokalt, regionalt og nasjonalt. Det er kjent fra andre deler av verden at språkskifter fra minoritetsspråk til majoritetsspråk ofte henger sammen med et minoritetsspråks lave status (jf. Handlingsplan for samiske språk, 2009, s. 22-24). En slik lav status er resultat av bredere samfunnsforhold. Fornorskingspolitikken – både den eksplisitte assimilasjonspolitikken som rammet kvenene frem til 2. verdenskrig, og den minoritetspolitiske passiviteten som rammet kvenene etter krigen og frem til 1990-tallet – bidro til å skape et bilde av kvensk som et verdiløst språk. At dette bidro til et språkskifte og omfattende språktap er utvilsomt.

I arbeid med språkrevitalisering er den motsatte dynamikken viktig: å jobbe med å heve språkets status gjennom synliggjøring på offentlige arenaer. Dette var et viktig poeng i regjeringens forrige Handlingsplan for samiske språk (2009, s. 56) hvor det ble argumentert for at økt synlighet av samisk språk i det offentlige rom bidrar til å styrke samisk som et levende kulturbærende språk. Flere møter med samiske språk i det offentlige rom styrker språkenes *status* i samfunnet på måter som fremmer positive holdninger og interesse for språket, ble det hevdet.

Dette perspektivet er relevant for revitaliseringen av kvensk språk, og her har Den norske kirke noen særskilte forutsetninger. Den norske kirke er en landsdekkende folkekirke med tilstedeværelse over hele landet. Kirkebyggene er symboltunge og viktige rom i lokalsamfunnet. Det som blir synlig der, gis verdi i et samfunnsperspektiv. Synliggjøring og bruk av kvensk i kirkene bidrar derfor til synliggjøring, legitimering og statusheving av kvensk språk i samfunnet som helhet.

Særlig i Porsanger menighet har kirkelige aktører drevet et pionerarbeid med å løfte kvensk språk siden 1990-tallet. Soknepresten der har de siste årene også hatt kvenske gudstjenester i Oslo. Oppmerksomheten rundt kvensk språk har vokst gradvis i Den norske kirke over tid. Norsk salmebok fra 2013, som brukes i kirker over hele landet, inneholder f.eks. 15 salmer på kvensk. I senere år har flere menigheter i Nord-Hålogaland bispedømme begynt å bruke enkeltledd på kvensk i liturgien (i noen tilfeller også salmer) på regelmessig basis i søndagens gudstjeneste. Det kvenske salmeheftet *Kväänin virsihäfti*, som inneholder 49 tradisjonelle salmer

og åndelige sanger på kvensk, ble utgitt i 2022. Høsten 2024 vedtok Bispemøtet at Kvenfolkets dag i 2025 skulle markeres i alle landets domkirker, og alle landets menigheter ble oppfordret til å gjøre det samme. Altså er bruken av kvensk språk i Den norske kirke på vei opp. Kirkerådet har også et ønske om at dette skal vokse mer, og at det i større grad skal tilrettelegges for et kvensk kirkeliv i Den norske kirke.

2. Kvenske språkbruksarenaer

Revitalisering av kvensk språk trenger mer enn styrket status gjennom synlighet. Det er også behov for konkrete språkarenaer for det kvenske språksamfunnet. Kirken møter mennesker i alle alderstrinn og livsfaser, fra dåp, trosopplæring, konfirmasjon, vigsel og begravelser eller merkedager som Kvenfolkets dag eller kirkelige kulturarrangementer. Dette gir mange muligheter for at kirken kan spille en viktig rolle for å styrke kollektivet rundt lokal og regional språkrevitalisering. I en situasjon der mange kvener har mistet språket, skaper salmesang og liturgi på kvensk rom for deltakelse ut fra ulikt språklig funksjonsnivå. Salmer og liturgier på kvensk kan gi den som har mistet sitt morsmål en vei tilbake til kvensk språk og skape en arena for innlæring av kvenske ord, uttrykk og uttale. Salmesang i fellesskap tilbyr samtidig en erfaring av å være del av et praktiserende språkfellesskap.

Et av alternativene som er oppe til vurdering i spørsmålet om organiseringen av kvensk kirkeliv i Den norske kirker er muligheten for en egen kvensk (landsdekkende) kategorialmenighet. Ressursspørsmålet er et vanskelig spørsmål, men en slik menighet kunne hatt potensiale til å bli en viktig offentlig kvensk språkbruksarena og en aktør som styrker «økosystemet» av kvenske språk- og kulturaktører.

3. Kvensk språkutvikling

Erfaringen fra nordsamisk, sørsamisk og lulesamisk bibeloversettelsesarbeid er at bibeloversettelsesprosjekter ofte representerer et viktig språkutviklingsarbeid for de språkene det gjelder, utover den rent kirkelige bruken av tekstene. Et fremtidig kvensk bibeloversettelsesprosjekt ville antakelig kunne bidra substansielt til kvensk språkutvikling. Den norske kirke driver ikke selv med bibeloversettelse, det skjer i regi av Bibelselskapet. Men siden bibeltekstene utgjør navet i kirkens virksomhet, er Den norske kirke en sterk interessent i bibeloversettelsesarbeidet. Dette er bakgrunnen for at Kirkerådet i 2025 bevilget støtte til et forprosjekt for et kvensk bibeloversettelsesprosjekt i regi av Bibelselskapet. Dette skal danne grunnlag for en søknad til Kulturrådet om et kvensk bibeloversettelsesprosjekt, i første omgang basert på et utvalg av bibeltekster fra kirkeårets tekster og Den norske kirkes liturgier. Også liturgiarbeid på kvensk vil kreve kvalitetssikrede oversettelser som har element av språkutvikling i den situasjonen som kvensk språk befinner seg i.

Den norske kirkes ansvar som Norges folkekirke

Den norske kirke står i en situasjon der arbeidet med kvensk språk og kvensk kirkeliv er i ferd med å rustes opp – ikke minst i lys av oppgjøret med fornorskingspolitikken og kvenenes lovfestede minoritetsvern som nasjonal minoritet. Det er likevel en utfordring at Den norske kirke aldri er tilført særlige ressurser for å ivareta slike oppgaver. Ønsket om mer kraftfulle grep som kunne bidra til å realisere språkpolitiske målsettinger også for samfunnet som helhet, risikerer derfor å ikke bli realisert. Det er derfor behov for å drøfte dette med departementet, ikke minst i lys av «Rapport fra ekspertutvalget om tilskuddsordning for Den norske kirke og andre tros- og livssynssamfunn».

Rapporten, som ble avgitt av ekspertutvalget 28. august 2025, er interessant i lys av utvalgets drøfting av hvorvidt Den norske kirkes ansvar for samisk kirkeliv skal ha innvirkning på utregningsmodellen for finansiering av Den norske kirke (Jf. pkt 4.3.4 Kirkens virksomhet på samisk og overfor den samiske befolkningen, s. 58). Anbefalingen er at kostnadene som følger av denne forpliktelsen bør trekkes ut av beregningsgrunnlaget. Ekspertutvalget antyder at dette også kan ha relevans for kvensk språk.

Med hensyn til det samiske, argumenterer ekspertutvalget for at Den norske kirke står i en særstilling i forhold til andre trossamfunn. Det gis både juridiske og historiske argumenter til hvorfor Den norske kirke bør tilføres midler for å ivareta dette ansvaret.

Det juridiske argumentet er at Den norske kirke har en plikt til å tilby individuelle tjenester på samisk etter sameloven § 3-6, og at kostnadene som følger av denne tjenesten derfor bør trekkes ut av beregningsgrunnlaget. Kirkens tilskudd til bibeloversettelser på samisk gjøres også relevant i denne sammenhengen.

Det historiske argumentet knytter seg til «Den norske kirkes fremtredende rolle i fornorskingsprosessen». Ekspertutvalget trekker her frem «forpliktelsen til å delta aktivt i forsoningsarbeidet som følger av Den norske kirkes særlige rolle i fornorskingsprosessen». Etter utvalgets mening, «kan [dette] tale for ... å trekke større deler av kostnadene til kirkelig betjening på samisk, ut av grunnlaget for å beregne tilskudd til andre tros- og livssynssamfunn» (uten at utvalget har regnet på hva det skulle være).

Det er interessant at ekspertutvalget i rammen av denne drøftingen også gjør et sideblikk til kvenene:

I denne sammenheng kan det være grunn til å nevne at kirken også er engasjert i sannhets- og forsoningsprosessen for kvener/norskfinner og skogfinner, og det er vedtatt å opprette et nasjonalt kvensk kirkeutvalg. (s. 58)

Det er nærliggende å lese dette som et signal om at ekspertutvalget ser at kirkens ansvar for kvensk språk også kan tenkes å ha relevans for en slik tilnærming. At dette formuleres åpent, kan ha sammenheng med en uavsluttet prosess i retning av et reelt taktskifte i språk- og kulturpolitikken overfor kvenene. Norske myndigheter synes i dag å besinne seg på statens folkerettslige ansvar for kvensk som nasjonalt minoritetsspråk idet man jobber med tiltak som styrker oppfølgingen av denne forpliktelsen. Det er rimelig at forventningene til Den norske kirke som Norges folkekirke vil tilta i takt med et slikt politikkskifte. På denne bakgrunnen er det rimelig at Den norske kirke tilgodesees med nye ressurser for å imøtekomme behovene og forpliktelsene som vokser ut av den nye situasjonen. Det følger, som ekspertutvalget skriver, en forpliktelse til å delta aktivt i forsoningsarbeidet i lys av Den norske kirkes særlige rolle i fornorskingsprosessen. Den norske kirke ser frem til en dialog med departementet om hvordan kirken kan settes i stand til å ivareta slike behov på vegne av samfunnet som Norges folkekirke.

Avslutning

Kirkerådet oppfordrer Kommunal- og distriktsdepartementet til å utarbeide en ambisiøs og forpliktende handlingsplan for kvensk språk, med tydelige mål, tiltak og ressursrammer. Den norske kirke står klar til å bidra i dette arbeidet, i tråd med sitt ansvar for forsoning og rettferdighet.

Med vennlig hilsen

Tore Johnsen
Spesialrådgiver

Kirkerådet, Den norske kirke

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur.